

DŘEVĚNÉ SEZENÍ V DOBĚ BAUHAUSU

Muzeum umění a designu Benešov připravilo v minulých letech v rámci festivalu DesignBlok také výstavu věnovanou produktům designu navržených učiteli a žáky slavné meziválečné německé školy Bauhaus. Byla převážně věnována objektům z kovu a skla, kde dřevo hrálo jen doplňkovou roli. Nyní jsme se pro změnu speciálně soustředili na dřevěný nábytek, u něhož je možné využít atraktivní účinnou formu prezentace pomocí stavebnic, z nichž návštěvníci sami podle předlohy jednotlivé kusy skládají.

Tak jako v architektuře i v designu se při pozornější analýze dotýká funkcionalismus případně další moderní styly s konstruktivismem, nebo jinak řečeno, esteticky působivá střídá forma vychází z možnosti jednoduché konstrukce produktů a někdy se jí daří také dobře přímo plnit požadované funkce, ať již ve vztahu k materiálu nebo člověku (ergonomie).

DE STIJL

Skupina a hnutí kolem holandského časopisu De Stijl (zal. 1917). Zakladatelem byl Theo van Doesburg (1883-1931) a manifestem jeho studie Kontra-konstrukce (definice stylu konstruktivismu, 1923). Patřil k nim Piet Mondrian (1872-1944), velký propagátor neoplasticismu v malířství, užitém umění a architektuře. Základním tématem malby je pro něj přímka a čtyřúhelník, pravoúhlé členění a používání čtyř základních barev. S hnutím spolupracoval zejména architekt a tvůrce nábytku Holanďan Gerrit Thomas Rietveld (nar. 1924) a také Le Courbusier i představitel Bauhausu. Na výstavě jsou zastoupeny Rietveldovy židle, z nichž mnohé v některých verzích užívaly tonalitu výše uvedených základních barev. Základem byly rovné svislé i vodorovné linie a paleta černé, bílé a modré, červené i žluté. Rietveld v tomto stylu vytvořil i další nábytkové typy – stoly a postele.

FUNKCIONALISMUS

Nejvýznamnější architektonický styl po secesi, který nastoupil od poloviny 20. let 20. století. Na jeho vznik měly vliv hnutí De Stijl, Bauhaus, ruský konstruktivismus a osobnost Le Courbusiera, který roku 1927 formuloval jeho program. Základem definice funkcionalismu je sepětí formy s funkcí a střídá estetika jednoduchých tvarů.

BAUHAUS

Německá škola Bauhaus (1919-1933) se snažila přenést do praxe architektů, řemeslníků a výroby ideje vycházející z logického souzvuku hmoty, funkce a formy. Motorem tohoto pedagogického počínu se stal architekt Walter Gropius, který byl povolán na místo ředitele Bauhausu, jež v té době sídlil ve Výmaru. Název školy měl vyjadřovat i návaznost na tradice středověkých stavebních hutí. Mezi Bauhausem a hnutím De Stijl panovaly velmi úzké vztahy. Jistou odlišnost v návrzích nábytku představuje právě tvorba Breuera, který experimentoval s ohýbanými překližkami a užíval více oblé tvary a tvorba Rietvelda, který užíval rovné desky a pravoúhlé ostré spoje. V návaznosti na tvorbu malíře Mondriana pak také syté barvy.

RIETVELD GERRIT (1888-1964 UTRECHT)

Holanďan Gerrit Rietveld se narodil v Utrechtu a vyučil se zde v otcově dílně truhlářem. V r. 1917 si otevřel vlastní výrobu nábytku a v r. 1919 se připojil k významnému hnutí De Stijl. Vedle nábytku se zabýval rovněž architekturou, kterou navrhoval od 20. let 20. století a také výukou architektury na holandských univerzitách. K jeho dalším vynikajícím nábytkovým designům přináší vedle židle Red Blue také lampa L40 (1920), nábytek Military (1923), a zejména židle Zig Zag (1934), která patří k nejradikálnějšímu nábytku, jaký byl kdy vytvořen. Po druhé světové válce pracoval Rietveld zejména jako architekt.

ŽIDLE RED BLUE (NÁVRH GERRIT RIETVELD 1918-1923)

Židle Red Blue patří k nejznámějším nábytkovým designům Gerrita Rietvelda, a je skutečnou ikonou rané avantgardy, neodmyslitelně spjatou s holandským neoplastickým hnutím De Stijl. Rietveld křeslo navrhl rok poté, co si otevřel vlastní dílnu, se záměrem vyrábět nábytek ze standardizovaných dřevěných prvků, který by se dal jednoduše produkovat v levné velkovýrobě a byl v době velké hospodářské krize přístupný široké vrstvě populace. Také u židle Red Blue použil Rietveld geometrické, standardizované dřevěné komponenty – ploché desky a lišty o čtvercovém průřezu a zkoušel vzájemné působení vertikálních a horizontálních plánů, které současně navenek předvádí konstrukci židle. Zdůrazněná konstrukce křesla, jeho dynamičnost a radikálnost v sestavení židle jako stavebnice je gestem, které přesahuje Rietveldovy obdobné návrhy v architektuře. Překvapivá je skutečnost, že židle byla původně vyráběna bez základních barev, bez nichž si ji však dnes těžko dokážeme představit. Rietveld, který se po první světové válce přidal ke skupině De Stijl, s níž ho spojoval stejný zájem o geometrické formy a konstrukce, se inspiroval obrazy malíře Pieta Mondriana a židli v r. 1923 dodatečně dobarvil v charakteristických barvách červené, modré, žluté a černé. Křeslo bylo ve stejném roce reprodukováno v časopise skupiny De Stijl a stalo se tak prvním realizovaným objektem, který prezentoval umělecké principy De Stijlu. V tomtéž roce bylo vystaveno na výstavě Bauhausu ve Výmaru. Křeslo Red Blue je opravdovým skvostem každé sbírky, kde zastane místo jedinečného uměleckého objektu, ale rovněž nábytku na sezení, který kromě fyzického komfortu nabízí také pohodu duše, jak si to přál Gerrit Rietveld. Zastoupeno je např. také v Museum of Modern Art, New Yorku. Nově jej začala vyrábět firma Cassina.

MARCEL LAJOS BREUER (1902 PÉCS – 1981 NEW YORK)

Maďarský architekt a designér nábytku židovského původu. Pro své kolegy byl znám pod přezdívkou Lajkó. Delší dobu studoval a pracoval v Německu, později do konce svého života působil v USA. Patřil mezi významné modernisty, tvořil zejména standardní a jednoduché formy. V 20. letech 20. století studoval na známé německé škole Staatliches Bauhaus. Breuer zde získal pozici vedoucího truhlářské dílny. Tvořil v Berlíně, navrhoval domy a komerční prostory. Po příchodu nacistů k moci se ve 30. letech odstěhoval z Německa do Švýcarska a potom do Londýna. Později vyučoval na Harvardově univerzitě. V tomto období spolupracoval se svým kolegou z Bauhausu Walterem Gropiem, který také přednášel na Harvardu, na designu několika domů v okolí Bostonu. V roce 1946 odešel z Harvardu a založil si kancelář v New Yorku. První jeho dokončené dílo po válce byl Geller House na Long Islandu. Pro prostornou dřevěnou konstrukci byl novinařím dům označen jako „dům budoucnosti“. V roce 1953 vyhrál se soutěžním návrhem pro budovu UNESCO v Paříži. Byl průkopníkem trubkového ocelového nábytku, později začal experimentovat i se dřevem, překližkou a hliníkem. Jeho pravděpodobně nejznámějším designérským dílem se stalo tzv. křeslo Wassily (1925-26).

GUSTAV HASENPFUG (1907 DÜSSELDORF – 1977 MNICHOV)

Německý architekt, designér a vysokoškolský pedagog. Na Bauhausu působil v letech 1927-28. Jeho jméno je spojeno také s existencí školy v Berlíně a s pokusy o obnovení její činnosti po 2. světové válce. Od roku 1950 působil v Hamburku, nejprve jako ředitel Státní umělecké školy. Poté tam založil Akademii výtvarných umění, v jejíž výuce preferoval metody Bauhausu, kdy rád spolupracoval s lékaři a sociology. Později vyučoval také na Technické univerzitě v Mnichově. Je autorem projektů řady veřejných staveb, zejména nemocnic a škol.

DESIGNBLOK 2016

Marcel Breuer
(1902-1981)
LAŤOVÁ ŽIDLE TI 1A
1922, dřevo, textil

Marcel Breuer
(1902-1981)
ŽIDLE
1923, dřevo

Gerrit Rietveld
(1888-1964)
ŽIDLE CIK-CAK
1934, dřevo

Gerrit Rietveld
(1888-1964)
ČERVENOMODRÁ ŽIDLE
1918, dřevo

Gerrit Rietveld
(1888-1964)
BEDNA – KŘESLO
kolem 1935, dřevo

Gustav Hassenpflug,
(1907-1977)
SKLÁPĚCÍ STŮL
1928, dřevo

Neznámý autor
SKLÁPĚCÍ LEHÁTKO
1929, dřevo